

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita P. Ignatii Loiolae, Qui religionem Clericorum Societatis Iesv instituit

Ribadeneyra, Pedro de

Coloniæ Agrippinæ, 1602

Collegia cur habeat Societas ad instituendam iuventutem. XXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45323

COLLEGIA CVR HABEAT
Societas ad instituendam iu-
uentutem.

CAPVT XXIII.

INter alia munia & ministeria, in quib. ad Dei obsequium, Ecclesiæque sanctæ utilitatē, hæc Societas, autore Ignatio, atq; institutore, se exercet, vnum (vt diximus) idque in primis vtile Collegiorum est, in quib. ad pietatem atq; ad doctrinam adolecentes conformantur. Quod docendi munus sunt nonnulli, & quidem viri graues ac prudentes, qui ex ea parte quæ pueros attingit, & prima Grāmatices continet rudimenta, tanquam nouū, & a religiosa grauitate alienum minus probant, causasque petunt, quam obrem Ignatius Collegia instituit, & ludum literarium pueris aperiri iussit, suosque ea occupatione distineri, quæ laboriosa ac permolesta est, & abiecta in speciem videtur, & nō satis propria religionis? Horum ego quæstioni, Deo adiutore respōdebo, rationesque aperiam, quibus id quod fit, rectē ac sapienter fieri intelligatur.

Sunt igitur Collegia nostra ipsius Societatis, quasi seminaria, in quibus scilicet nostri Scholastici, postquā in

virtutis studio, ac domandis pravis animi affectionibus, biennium nouitij posuerunt, ad pietatem literas etiam adiungunt, vt pro mensura gratiæ sibi à Domino traditæ, vtilis esse eius Ecclesiæ aliquando possint. Sed eiusmodi Collegia ita sūt Societatis seminaria (vt diximus) vt in eis nostri interdū literas non doceant alios, sed ipsi addiscant. Plerunq; tamen ita instituuntur, vt nostri scientias omnes profiteantur ac doceant, Theologo quidem necessarias, & à primis Grammatices principijs, tãquam ab incunabulis incipientes, ad summum Sacræ Theologiæ fastigium, auditores suos gradatim, sensimque perducant. Non tamen omnia hæc Collegia equalia & paria sunt, neque in omnibus omnes, sed in quibusdã omnes, in omnibus quædã, in alijs aliæ facultates ac disciplinæ explicantur. In omnibus tamen aut in plerisque omnium, pueri Grammaticorum præceptis, ac primis literis instituuntur. Et hanc quidem partem tanquam puertilem, & grauitati religiosæ ac tranquillitati haud satis congruentem, nonnulli reprehendunt.

Multæ sunt igitur causæ, eæque grauissimæ, quæ Ignatium ad constituen-

dum.

dum huiusmodi scholas impulerunt: sed illa vel maxima, quæ ex propria vocatione, ac præsentis Ecclesiæ statu pendet. Nam videmus (neque sine ingenti animi dolore) quàm sit calamitosa, & perdita nostrorum temporum conditio: quanta breui tempore rerum omnium sit facta conuersio: quanta ruina, perniciēs, ac bonorum omnium strages sit secuta. Maximam enim orbis terrarum partem, aut infideles occupant, aut hæretici: & quæ nobis reliqua pars est, in qua quidem, doctrina sincera, atque catholica adhuc vigeat (quæ est sanè perexigua) ea tamen moribus est inquinatissima, vitiisque usque eò contaminata, ut timendum sit, ne corrupti ac perditæ mores viam (ut solent) erroribus etiam atque hæresibus aperiant: & hoc quantulumcunque est quod nobis restat in Europa, eodem labefactatum motu concidat. Multi, inquit Apostolus, repellentes *1. Tim. 2.* bonam conscientiam, naufragauerunt *1. Tim. 6.* circa fidem. Et alibi, Radix omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Peruersa igitur vita, peruersam doctrinam parit. Cor enim à vitijs occupatum, & virtuti inimicum, eam doctrinam quærit

R. 6.   semper

semper ac sequitur, non quæ vera, sed, quæ blanda ac suavis sit, & quæ iucunda præbeat, iniucunda rejiciat. Et voluntas per se cæca, & perturbationum tenebris cæcata magis, lumen veritatis obscurat, aciemque intellectus perstringit, ac habet, & secum impetu quodam rapit mentem, facileque persuadet, eam ut doctrinam & fidem abijciat, quæ tanquam parens quædam, custosque virtutis, ut bonorum conscientia blanditur semper, sic malorum sceleribus grauius aduersatur. Obstandum igitur principiis est, & arbor in radice sananda. Quod quò commodius fiat, danda est opera, ut extinctis vitijs, radicibusque euulsis, virtutum omnium fructus efflorescant. Ut autem hoc assequamur, nihil facilius, præstantius, diuinius, recta & accurata puerorum institutione reperimus: ut videlicet, cum lacte nutricis virtutem sugant, Dei timorem imbibant, eosque mores ab incunabulis discant, quibus robusta ætate victuri, & Rempublicam administraturi sunt.

Hoc spectauerunt, hoc sibi proposuerunt omnibus sæculis, nationibus, Regnis, quicunque de optima Republica leges scripserunt. Hæc ferme est summa præcepto-

præceptorum omniū Hūc referuntur,
 in hoc consumuntur dicta, facta, scri-
 pta penè omnia, quæcunque apud au-
 tores omnes, virosque sapientissimos
 legimus, ad constituendam præclarā
 quādā ciuilibus gubernationis formam.
 Nā vt qui inseritur surculus coalescat,
 & quæ plantatur arbor radices agat, te-
 nella sit oportet: citius enim frangas
 quam corrigas, quæ in prauum indu-
 ruerunt. Ad cō (inquit ille) à teneris as-
 suefcere, multum est. Et quidam alius:
 Quo semel est imbuta recens, seruabit
 odorē Testa diu. Et illud Philosophi:
 non parum differt à iuuentute, sic, vel
 sic, assuefcere, sed multum. Quem imi-
 tatus Poëta quidam ait, Plurimum e-
 nim intererit, quibus artibus, & quibus
 hunc tu Moribus instituas. Et paulò
 antè: Nil dictu foedum, visuque, hæc li-
 mina tangat, Intra quæ puer est, pro-
 cul hinc, procul inde puellæ Lenonum
 & cantus pernoctantis parasiti. Maxi-
 ma debetur puero reuerentia, si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempse-
 ris annos, Sed peccaturo obsistat tibi
 filius infans. Sed longe illustrius atque
 sapientiùs hoc idem Spiritus sanctus,
 per Salomonem testatur: Prouerbiū
 est, inquit, Adolesceus iuxta viam su-

*Virgil. 2.**Georg.**Hor.**Arist. 2.**Ethic.**Iuue. Sat.*

14.

Prou. 22.

*Tob. 20.**Plato.**August.
in Psal.
127.**Lib. 21.
de legib. 2.*

am ambulans, etiam dum senuerit, non recedet ab ea. Et Salomone antiquior dixit Iob: Ossa eius implebuntur vitijis adolescentiae suae. Plato quidem, nihil sibi videri scribit, in quo magis sit elaborandum, quam ut filij teneris (ut ita dicam) vnguiculis recte instituantur. Et Beatus Augustinus maiorem etiam curam adhibendam esse praecipit in educatione, quam in procreatione liberorum. Magis (inquit) cogita, quomodo nutrias qui nati sunt, quam ut nascantur. Non enim iam felicitas est habere filios, sed bonos habere. Et idem ille ipse Plato, in libris quos de Republica & de legibus conscripsit, nihil accuratius praecipit, quam optimam ac diligentem puerorum institutionem, ex qua vna salus pendet Republicae. Atque optimis legibus scriptis, optimos magistrat⁹ praefert, quasi legibus inanimatis, leges animatas. Nam lex scripta, si magistratum nullum habeat, qui ad obtemperandum legi ciues pro suo iure cogat, etiam si vel maxime salutaris ac preclara sit, tamen lex mortua, iaceatque necesse est. Optimus autem magistratus, tamen si lege scripta careat, ipse tamen sit lex. Quantum igitur quae vita praedita sunt non viu-

uen-

nentibus, & animata inanimatis præ-
 stant, tantum optimus Reipublicæ gu-
 bernator, quasi lex viua, legi in es inci-
 sæ antecellit, quæ per se quidem mor-
 tua est. Addit Plato, Magistratus opti-
 mos haud posse fieri, nisi ciues viri sint:
 optimi, ex quibus magistratus crean-
 tur. Viros porro nunquam fore tales,
 nisi adolentes, puerique tales sint.
 Ex pueris enim viri existunt, qui Rem-
 publicam, ijs fermè moribus atque o-
 pinionibus gerunt, quibus à puero im-
 buti sunt. Hinc fit, vt nisi rectam pue-
 rorum educationem in Republica sa-
 pienter administranda, quasi funda-
 mentum ieceris, quidquid ædificij su-
 perstruxeris, corruat necesse sit. Plato-
 nem secutus Plutarchus, Philosophus
 prudentissimus, atque Traiani Princi-
 pis quondam præceptor, aureum libel-
 lum de liberorū educatione scripsit, in
 quo rem totam accuratissimè persequi-
 tur. Cuius hæc ipsa verba sunt: Sicut
 infantium membra, simul ac nati sūt,
 formari, componique debent, vt recta
 minimeque obliqua fiant: ita puero-
 rum mores principio, aptè concinne-
 que fingere conuenit. Illa namque no-
 uella ætas, ad fingēdum facilis & tene-
 ra est, & ipsorum animis, dū molles ad-
 huc

*Plutar.
 lib. de pue-
 rorum e-
 ducatione.*

huc extant, disciplinæ melius instillantur: difficilius autē quæ dura sunt molliuntur. Quæ admodū enim sigilla molibus imprimuntur cæris, ita & doctrinæ, dum puerilis animus est, insculpuntur. Aptissimè igitur diuinus ille Plato, nutrices admonuisse videtur, ut ne friuolas ac turpes pueris fabellas mandent, ne illorum animos ex initio, stultitia & corruptis imbuant moribus. Pulchrè igitur Phocylides Poëta monuit: Dum tener est gnatus, generosos instrue mores. Hæc ille, & paulò post: Maximum omnium (inquit) longeque primarium diciturus accedo. Inquirendi filijs præceptores, quorum vita nullis obnoxia criminibus, irreprehensibiles mores, & optimum experimentum. Honestas enim fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam consequi disciplinam. At veluti coloni sepes arbusculis circumponunt: ita & æquissimi præceptores, cõsona pueris instituta, & admonitiones inserunt, vnde rectissima morum genera pullulent. Nunc verò respiciendi, stomachandi que nonnulli sunt genitores, qui prius quàm vllam ex præceptoribus experientiam sumpserunt, hominibus aliquando improbis, imperitisque æigno.

gnorationis insignis, liberos cōmendat. Hæc Plutarchus. Docet præterea, nihil esse in rebus humanis, quod tantæ estimandum sit; neque opes, copias, genus, gloriam, honores, formam, sanitatem, robur, cæteraque quæ in bonis numerantur, vlla ratione esse cum exquisita liberorum educatione comparanda: eos verò paterna appellatione indignos, qui plus studij atque temporis ponūt in comparandis pecunijs quam in filijs, quibus pecunias relinquūt, ad virtutem effingendis. Neque hoc aliud esse ait, quam magnam caecorum sedulitatem habere, pedem verò ipsum parvipendere: esse autē perridiculum atque absurdum, liberos, si leuam manu cibos capiant obiurgare, & grauius reprehendere, distortis verò atque prauis si moribus sint, patienter ferre. Eandem cum Plutarcho sententiam habet B. Chrysof. ijs verbis: *Magnum habemus pretiosumque depositum filios, ingenti illos seruemus curam; atque omnia faciamus, ne fur id nobis astutus auferat. At verò nunc, contra penitus facimus. Nā vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumque fideli viro magno cum studio tradimus, & agasonem, atque mulionem*

Chrysof.

in 1. Tim.

moth.

2. hom 9.

nem, procuratorem quæ ac dispensatorem, qui nobis magna benevolentia afficiatur, inquirimus: cæterum quod nobis charissimum omnium est, omninò negligimus, neque curamus quo pacto filium nostrum fidelicuidam viro permittamus, qui ipsius tueri ac conseruare pudicitiam possit. Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus equè nobis gratus atque charus esse debet: quippe hæc omnia filiis queruntur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quàm eorum, quorum illæ gratia comparantur: quod profectò absurdissimum atque stolidissimū est. Exerceamus igitur ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia secundo loco quæramus. Nam si quidem illi improbi fuerint, nihil ijs pecuniæ proderunt: sin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Hactenus Chrysostronus. Xenophon quidem Philosophus, & Historicus excellens, docet: Cyrum Persarum legibus educatum, qui forum habebant in partes quatuor distributum, quarum vna erat puerorum, altera puberum, tertia virorum qui perfectam ætatem iam agunt, quarta verò eorum qui sunt emeriti. Et præerant cuique harum partium,

*In pedia
Cyri.*

eum, duodecim Principes. Hi verò in-
 quit pueris præsumt, qui selecti ex se-
 nioribus, eos videantur redditori quã
 oprimos. Et leges, studia atq; eas exer-
 citationes puerorum diligentissimè
 persequitur, quæ absque admiratione
 legi non possunt. Idem ille ipse Xeno-
 pho alibi tradit, Lycurgum pro seruis
 pedagogis, quos priuatim pueris suis
 quisq; præficit, virum præesse illis vo-
 luisse ex eorum numero, qui Rempu-
 blicam gerunt, qui quoniã pueros mo-
 deraretur, Pædonomus appellabatur.
 Deinde eius officium atque instituta
 commemorat. Atque hoc quidem La-
 cædæmoniorum institutum, Aristote-
 les vehementer laudat, docetque e-
 ius qui ciuitatem legibus constituere
 velit, primam ac maximam curam esse
 oportere in erudienda iuuentute; qua
 sublata, pereat Respublica necesse est.
 Negatque vbi pueri educantur, pictas
 tabulas, in quibus aliquid insit turpitu-
 dinis, aut imagines nudas Deorum
 collocandas, aut comœdias lasciuas,
 illis præsentibus exhibendas. Et meri-
 to sanè. Multi enim ad perpetuas infe-
 rorū tenebras damnantur quorū pess-
 ima vita ex mala educatione ortū ha-
 buit, atq; ex parentū incuria: quib. præ-
 stant:

*Lib. de
 Repub.
 Lacedæ-
 moniorū.*

*6. Politic.
 c. 1.*

standum certè est, quicquid in re tanti momenti per imprudentiam, aut socordiam deliquerunt. Philippus Macedonum Rex, nato Alexandro filio, epistolam scripsit ad hunc ipsum Aristotelem, qui sapientiæ laude, ea tempestate florebat; in qua minus se gaudere ait, quòd Regni hæredè suscepisset, quàm quòd eo tēpore suscepisset, quo tantus vivebat Philosophus, cuius curæ Alexander rectè committi posset: rogatque vehementer Aristotelē, ut filium formandum, atque in omni genere virtutis atque officij erudendum suscipiat. Neque enim tanti est Regem esse, quàm sapientem ac præstantem Regem esse. Pœta quidam Græcus: Beatus (inquit) est, qui beatus est in liberis instituendis: significans cætera, quæ in humanis bona existimantur, non tanti esse momenti ad veram felicitatem Romanæ eloquentiæ parentis illa verba sunt: Nullū munus Reipublic. efferri maius, meliusve posse, quàm si doceamus atque erudiamus iuventutem, ijs præsertim morib⁹ atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnibus opibus refrenanda atque coërcenda sit. Et Quintilianus, ut perfectum & omnibus suis numeris ab-

*Aulus
Gel. l. 9.
c. 3.*

*Eur. in
Oresto.*

*Cic. 2. de
diuin.*

*Quint. li. 1.
c. 1. & de in
ceps.*

solum oratorem fingat, ab ipsis incunabulis praecepta tradere aggreditur, & magnam curam adhiberi vult, in ipsa nutrice deligenda, cuius etiam mores, & verba diligenter spectari iubet. Hieronymus, ea sanctitate atque *Hier. to. 1. Epist.* auctoritate vir, inter maximas occupationes atque grauissimas, quibus distringebatur assidue, puellam instituendi curam suscepit: itaque ad Gaudentium Epistolam optimis refertam praeceptis scripsit, de Pacatulae infantulae educatione: & alteram ad Laetam de institutione filiae, qua carptim breuiterque perstringit, quicquid de hoc argumento vixiam est: & multa minuta, & penè pericula grauissimè persequitur, quae absque admiratione legi non possunt: propter summam, quam maximus vir in minimis rebus exigit curam. In hac igitur epistola ita ait: Magister probæ aetatis, & vitæ, atque eruditionis est eligendus: nec puto erubescet vir doctus id facere in propinqua vel nobili Virgine, quod Aristoteles fecit in Philippi filio, ut ipse librariorum vtilitate inuita traderet literarum. Non sunt cōtemnenda quasi parua, sine quibus magna constare non possunt. Ipse elementorum sonus, & prima institutio praecepto-

ceptorum, aliter de erudito, aliter de
rustico ore profertur: & post paululu:
Difficiliter eraditur, quod rudes animi
perbiberunt. Lanarum cōchylia, quis
in pristinum candorem reuocet? Re-
cens testa, diu & saporem retinet, &
odorem quo primum imbuta est. Grae-
ca narrat historia, Alexandrum po-
tentissimum Regem, orbisque domi-
torem, & in morib⁹, & in incessu, Leo-
nidis pædagogi sui, non potuisse care-
re vitijs, quibus paruulus fuit infectus.
Et infra: Legi quondam in scholis pu-
er, ægrè reprehendas quod sinis con-
suescere. Hæc Hieronymus. Cum San-
cta quædam femina vehementius ora-
ret Dominum, vt Ecclesiam suam de-
formatam & oblitam reformaret, ac
pristino splendori restitueret, quæsitū
ex ea est, quānā ratione, ex malo quo-
dam corrupto penitus & putrido, pos-
sent mala, & ad aspectum pulchra, &
ad gustum suauia procreari? audiuit-
que tandem, id nulla alia ratione fie-
ri posse, nisi corrupti mali, incorrupta
& integra adhuc semina, terræ mol-
li ac subactæ mandarentur, ex quibus
malus nasceretur, quæ ex se optima
& suauissima mala proferret. Neque
secus esse faciendum in Ecclesiæ re-
para.

paratione : itaque ut ea quæ vel aruerunt, vel infecta sunt reuifciant, in femine esse excitanda, atque sananda. An sine causa factum putamus, ut ea Virgo, quæ Dei Patris sponsa, Filij mater, atque Spiritus sancti templum futura erat, triennis in Dei templo præsentaretur? aut Ioannes Baptista præcursor, vox, tuba Domini nostri, à primæ ætate se in desertum abderet vsque ad diem ostensionis suæ? Aut alij sancti permulti, qui vitæ exemplo præluere alijs, atque antea debabant in Dei Ecclesia, à puero expressæ præbere inciperent sanctitatis documeta? quorum ex numero sunt Nicolaus & Hildesonus, sanctissimi Episcopi : Benedictus, & Dominicus, clarissimarum Religionum institutores: Thomas Aquinas sacrae Theologiæ decus: Ludovicus Franciæ Rex, Regum specimen, & alij non pauci: qui suo exemplo nos docent, quantum habeat ad virtutem ponderis, sancta ac diligens à teneris educatio. Prudentissimè D. Basilus animaduertit; D. Paulum, cum laudare vellet Timotheum discipulum, ad alias laudes hanc etiam adiecisse: quod ab infantia sacras literas nosset. Heret enim tenacius (ut D. Thomas scriptum

In reg. latinus disp.

c. 15.

2 Tim. 3.

ptum

Tho. quod.
li. 4. art.
23.

Eccles.
Hierach.
s. ult.

ptum reliquit) & perfectius conseruatur, quæ ex illa ætate memoriæ commendantur. Quæ item causa fuit, vt sanctissimi Apostoli (quemadmodum à D. Dionysio Areopagita præclare traditum est) instituerint, vt infantes baptismi aqua tingerentur, & cælestis gratiæ splendorē reciperent. Vt puri videlicet, sancti, & omnis erroris fœditatis. quæ expertes, ad obediētiam veri summique Dei ab ipso matris utero educarentur, pietatemque cum lacte nutricis sugerent, & rebati in Christo, nihil aliud saperent ac discerent, quam Christum quem simul atque editi in lucem, ac suscepti fuissent, per Baptismi sacramentum induissent. Crudelissimi Imperatores, qui Christi Ecclesiam omni diritate atque immanitate diuexarunt, vt religionem nostram funditus delerent, atque ex animis hominum fidē Domini nostri Iesu Christi, veramque pietatem radicitus reuellerent, eam rationem inierunt, vt molles puerorum animos peruerterent, & Christi odio imbuerent. Nam Maximinus Imperator, tyrannorum omnium teterrimus, cum omnibus tormentorum ac mortis generibus, nihil aduersus Christi fidem profecisset,

set, astu & calliditate perficere cogita-
 uit, quæ violentia & crudelitate effice-
 re frustra tentauerat. Librum enim cõ-
 scribi iussit (vt ab Eusebio Cæsariensi
 literis proditum est) cui acta Pilati titu-
 lus fuit, infinita mendacia, & detesta-
 biles in Dominum nostrum Iesum
 Christum contumelias continentem.
 Præcepitque, vt præceptores omnes,
 ac puerorum magistri, discipulis illum
 suis explicarent, & ipsi discipuli me-
 moriter addicerent: vt videlicet pue-
 ri, impietatem à prima infantia com-
 biberent, & deprauati Christi odio, &
 sensim pestifera opinione infecti,
 Christianos homines per totam vi-
 tam detestarentur; quos execrabiles,
 ac pestilètes esse, à teneris didicissent.
 Hoc nefarium impietatis exemplū se-
 cuti sunt nostra tēpestate hæretici Lu-
 therani in Germania, & Hugonoti in
 Gallia, vt errores suos longè lateque
 disseminarent, & in hominum animis
 infingerent. Multa enim & soluta ora-
 tione, & astricta numeris ab oratori-
 bus poëtisque eruditis illis quidem,
 sed impijs, contra summum Pontifi-
 cem, atque Ecclesiasticos homines, &
 recepta Ecclesiæ dogmata, elegan-
 ter, faceret, falseq; conscripta in vulgus
 S emi-

*Euseb.
 hist. li. 9.
 c. 3.*

100

emiserunt, quæ in scholis pueri ediscerent, ut dulciter venenum haurirent, & in totam vitam seruarent, quæ incunte ætate credenda, & seruanda in animum induxissent. Almirallus certe Colinius (quem perduellionis, & diuinæ atque humanæ maiestatis læsorem & omnibus probris notatum, Carolus nonus Franciæ Rex interfici iussit) ut in Galliam hæreses inueheret, ac certissimam pestem in Regnum florentissimum inferret, multis in ciuitatibus illius Regni atque oppidis, puellarum magistras, ac puerorum magistras sui simillimos constituit, hoc est, hæreticos & pestilentes, ut illorum animos corrumpere, & carere, & in omnem partem sequaces fingerent ad impietatem. Quæ in re tantum (ut audio) curæ, studijque ponebat, instigante, & oleum camino addente generis humani hoste, ut vix credibile videatur. Quod si Sathanae ministri, ad nostram perniciem ita instigant, quid causæ est, quo minus Dei ministri pro sua virili conantur, omnesque industriæ atque ingenij neruos ad salutem multorum intendant? Hoc idem sibi proposuerunt, atque spectauerunt sanctissimi Patres nostri, qui in

*Conc. Lat.
sub Alex.
3 p. 1.*

Con

Concilijs multis, præclara & salutaria c. 18. *Sub Inno-*
 de institutione puerorum decreta edi- *cen. 3. c. 11.*
 derunt. Nam & magistros moribus at- *Sub*
 que eruditione spectatos scholis præ- *Leon. 10.*
 fici iubent, qui iuuentutem institu- *Ses. 9. c. 7.*
 ant; & stipendia eis constitui; & quod *Concil.*
 docere debeant præscribunt: quamque *Valentem*
 viam tenere, vt discipuli sanctissimæ *pore Lota-*
 fidei nostræ instructi rudimentis, ad *rij c. 18.*
 expressam virtutis effigiem, & certissi- *Synod. Pa-*
 mam bene viuendi regulam confor- *ris. l. 1.*
 mentur. Et in Cathedralibus Ecclesijs, *c. 30. &*
 Scholastici nomen & dignitas est in- *l. 3 ca. 12.*
 stituta, vt honore atque utilitate inui-
 tati (quæ ferè homines sequuntur)
 non deesset qui in hoc maximè utili
 atque necessario docendi munere se
 exerceret. In canonibus qui sextæ sy- *Sexta syn.*
 nodi nomine (quæ sexta est vniuersa *cap. 5.*
 lis, & tertia Constantinopolitana) in
 quibusdam exemplaribus circumfe-
 runtur, præcipitur vt Clerici scholas a-
 periant, & filios fidelium admittant,
 & cum charitate doceant, nihilq; pro
 suo labore, vel petant, vel accipiant,
 nisi si quid fortè parentes ipsi sua spõ-
 te offerat: memores illorum Danielis *Dan. 12.*
 verborum, Qui ad iustitiam erudiunt
 multos, quasi stellæ in perpetuas æter-
 nitates. Denique huc spectant semi-
 naria,

Cōcil. Tri-
den. sel. 23.
c. 18.

naria, quæ nouissimè Concilium Tridentinum in Cathedralibus Ecclesijs institui iubet, in quibus qui clerici futuri sunt, Ecclesiæque Dei ministri, ad Religionem ac Dei cultum omnemque pietatem à pueris instituantur, iisque moribus & disciplinis ornentur, quæ Sacerdotes, verosque Dei ministros decent. Et quod tantopere referat in re omnium utilissima maximam diligentiam adhiberi, quales esse debeant in seminarium admittendi, quas artes discere, ac totam gubernationis formam diligentissimè sacrosancta synodus præscribit. Accedit eodem, Religionum sacramentorum omnium exemplum, quæ ad nouitios suos probandos formandosque, tempus, & locum, & modum designat: quòd nimirum intelligat vix fieri posse, vt ex malo nouicio, bonus profusus existat. Quemadmodum ex diluuto ac perduto adolescente, honestus Sacerdos & grauis, aut utilis Reipub. ciuis, sapiensque gubernator vix vllus euadet. Est enim rara auis in tertis, nigroque simillima cygno. Nam quæ seminauerit homo in adolescentia sua, eadem metet in senectute. Vt ad propositum igitur reuertamur, hæc cau-

causa est, quamobrem Societas nostra, hoc pueros docendi, instituendi que munus suscepit. Quod quidem neque nouum, neque Religione indignum, neque vile abiectumve dici debet, sed perantiquum, & insanctissimis sacrorum Ordinum institutis vsitatum, & laudabile in primis, atque honorificum. Nam ipso nascentis Ecclesiae exordio, eximij atque excellentes vita & doctrina viri deligebantur, vt catechesim, & fidei nostrae rudimenta populis traderent: & Alexandriae (autore Eusebio Caesariensi) schola ea de causa instituta est, cui praefuerunt, Pantenus, praecclarus Philosophus, & Clementis Alexandrinus, vir eruditissimus, Origenis praceptor; & ipsemet Origenes Clementi successit, & socium sibi ad eam rem asciuit Erachlaeu virum sapientissimum. Et Protogenes vir sanctitate & miraculis clarissimus, ludum aperuit scribendi, puerosque, hac quasi esca, ad Christi cognitionem atque amorem pellexit, vt autor est Theodoretus, saepeque hoc etiam Grammaticam docendi munus, in laudatissimis Ecclesiae Dei officijs habitum est. Quod vt perspicuum magis fiat, referam quod D. Basilii, monachorum in Oriente lux, institutor, & pa-

*Euseb.
hist. eccle.
lib. 5 c. 10.
& 11. c.
lib. 6 c. 12.*

*Theo li. 4.
c. 16.*

*Basil. in
regu. bre.*

ter, de hac re tradit. Is igitur quærit, nū
 quid conueniat vt inter fratres magi-
 ster sit puerorū ſeculariū? cui quæſtioni
 ita reſpondet: Cum Apoſtolus dixerit:
 Patres nolite ad iracundiā prouocare
 filios veſtros, ſed educate illos in diſci-
 plina & correptione Domini, ſi qui e-
 os adducunt, hac mente adducunt, &
 qui ſuſcipiunt, tales ſunt, qui pleniffi-
 mē confidant, poſſe ſe qui ſibi addu-
 cantur in diſciplina & correptione
 Domini educare: ſeruetur quod præ-
 ceptum eſt à Domino, qui dixit: Si-
 nite paruulos venire ad me, talium
 eſt enim regnum cælorum. Remo-
 to autem huiuſmodi propoſito ac
 ſpe, hoc neque Deo gratum, neque
 ex decore aut utilitate noſtra eſſe exi-
 ſtimo. Hæc ille. Atque hoc quod Di-
 uſ ſcribit Baſilius, uſu poſtea receptum
 eſt. Nam & in Eccleſijs, & cœnobi-
 js gymnafia literaria habebantur, vt
 ex ſextæ Synodi vniuerſalis Cano-
 nibus, qui (vt diximus) circumferun-
 tur, manifeſtū eſt: quo facultas datur
 Laicis, ad ſcholas in templis mona-
 ſterijsque conſtitutas ventitandi. Et i-
 dem ipſe Baſilius, non ſolūm pueros,
 ſed puellas etiam admittendas, & ſepa-
 ratim inſtituendas docet, & ritu cære-
 carum.

Syno.
 6.4.

Baſil. in
regu lat.
diſp. 9. 15.

earū animos cōfestim ab ipso initio
 omni rerum bonorum fingi exercita-
 tione. Quod præclarum inuentum imi-
 titatus est D. Benedictus, monachus, &
 ipse in occidente parens, qui pueros
 in cœnobijs educabat, in formabatque
 ad pietatem (in eum sermō modum
 quo Societas nostra quibusdā in Col-
 legijs separatim nunc facit) sic Placi-
 dum & Maurum puerulos à Benedicto
 receptos legimus, & in omni genere
 virtutū excultos atque perfectos. Quæ
 consuetudo diu postea tenuit. Nam D.
 Gregorius, Anglos pueros magna di-
 ligentia conquiri iubebat, & in sui or-
 dinis cœnobijs ali, atque educari. Et
 D. Thomas Aquinas longo post tem-
 pore, in Cassinensi monasterio à pue-
 ro institutus est. Neque verò pueros
 fingeant monachi sancti Benedicti
 ad omnem tantummodo virtutis lau-
 dem, sed etiam disciplinis, & omni sci-
 entiarum genere instruebant. Nam &
 in Germania, & in Gallia, & in Anglia,
 magna cum laude docuerunt: autore
 & principe huius instituti venerabili
 Beda, qui ante annos 800. in Anglia do-
 cuit, & scholæ præfuit: in cuius locum
 postea successit Albinus, Caroli magni
 præ-

*D. Greg.
 in vitæ
 S. Bene-
 dicti.*

*Ioā. Diacon.
 l. 2. n. 46.
 in vitæ
 Greg.
 In vitæ
 S. Ibo.*

præceptor, & in locum Albini, Rabanus Abbas Fuldensis, qui postea etiam Archiepiscopus fuit Moguntinus. Et monachi Sancti Benedicti, Collegia (quemadmodum nunc nos habemus) habuerunt, in quibus docebant, scilicet, quæ nunc nos docemus, ut vi-

*Tritem in
Chro Hir.
saugiensis
monaste-
rij anno
Domini
854. &
890. &
952. &
alibi.*

dere est apud Ioannem Tritemiū monachum & Abbatem eiusdem ordinis, qui rem totam diligentissimè persequitur. Atque ea re tantopere floruit ordo D. Benedicti, & sanctissimis doctissimisque viris abundavit, quorum doctrina vniuersam Ecclesiam illustrauit, inflammavit vita F. Ioannes Verceilensis, qui Ordinis Dominicani sextus fuit Magister Generalis, in conuentu quodam totius Ordinis statuit, ut Religiosi fratres ex sua familia vbique designarentur, qui pueros instituerent, ac docerent, confessiones eorum audirent: quod etiam in conuentu Generali anno 1251. Mettis habito, antea decretum fuerat, atque librum & statuta quædam Ordo ille sanctissimus conscripsit ad eam rem pertinentia, ex qua mirificus percipiebatur fructus, ei omnino similis quem nunc in Societate videmus, Ticini etiã publicum gymnasium in conuentu S. Augusti-

*F. Ferdi. à
Castillo.
l. 2. c. 70.*

gustini collocatum est, à cuius Ordinis viris disciplinae omnes tradebantur: ut quidam eiusdem ordinis monachus scriptum reliquit, Et in Belgio usque adhuc, nonnullos sacrorum hominum conventus videmus, in quibus viget scholarum puerilium disciplina. Quae cum ita sint: quis rem antiquissimam novam existimabit? aut à Religionis usu discrepantem, quam ij viri qui Religiones nobis pepererunt, suo exemplo confirmarunt? An felicia fortè sunt nostra tempora, quàm in quibus illi vixerunt? An hoc pueros docendum minus est nunc necessarium, quàm olim fuit? Nihil minus. An coniunctius fortasse ac congruentius professioni monachi est, qui plangentis habet officium, non docentis, quam eius Societatis instituto, quam Deus calamitosissimis hinc temporibus labenti Ecclesiae suae auxilio misit, & ad hoc opus mirabiliter vocavit?

Itaque videmus, cum ex reliquis Societatis ministerijs multa & magna in Dei Ecclesiam emolumenta redundare, tum ex scholarum nostrarum usu, plurima & maxima. Nam ut omit- tam discipulorum nostrorum in lite-

ris progressus haud sanè poenitendos:
 & de eo tantum loquar, quod omni-
 um est maximum: hac certè docēdi ra-
 tione in octo Prouincijs, quas in Re-
 gnis heresi contaminatis, Societas no-
 stra habet, Frācieas nimirum duas, A-
 quitanicam, Belgicam, Rhenanā, Sue-
 uicam, Austriacam, Polonicam, incre-
 dibiles cōmoditates & fructus est con-
 secuta. Siquidem, eorum qui in Catho-
 lica adhuc fide perseuerant filij, lacte
 veræ Apostolicæque doctrinæ à no-
 stris nutriti, & ipsi veritatem fidei re-
 tinerunt, & parentes suos ne ab ea di-
 scederent, suo exemplo, & ingenito a-
 more confirmarunt: & innumerabi-
 les hæreticorum filij, hac eadem ratio-
 ne, & per filios parentes ab errore re-
 uocati sunt. In alijs verò prouincijs in-
 tegris atque synceris, magna in pri-
 mis puerilium emendatio morum cō-
 secuta est. Sunt enim pueri quā antea
 domi tractabiliore, parentibus obse-
 quentes magis, modesti erga æquales,
 erga maiores natu reuerentes, Dei co-
 gnitione imbuti, timore solliciti, amo-
 re incensi. Ciuitas fuit, quæ cū pueros
 haberet intractabiles ac contumaces,
 ad illorum frænādam audaciam & li-
 sentiam coercendam, multis reb. fru-
 stra.

stratentatis, Societatis demum Collegium instituit, idque felici successu. Nā blandam nostrorum magistrorū pueri sequentes manum, & Christianæ disciplinæ præceptis instructi, magna eiues suos admiratione affecerunt, & præclaro exemplo docuerunt, quantum valeat à teneris vnguiculis ad virtutem, Dei que timorem consuescere. Sed alium etiam fructum Dei Ecclesia ex nostris Collegijs percepit. Habet enim multos, bonos, doctos, graues ministros, in nostris scholis eductos, atque ab ineunte ætate Ecclesiasticis officijs instructos, & ad omnem propensos pietatem. Et ipsi sacrarum Religionum conuentus utilitates maximas ex nostris scholis ceperunt. Ex quibus permulti discipuli nostri, carnis abdicatis illecebris, mundi que omni vanitate reiecta, ad sanctissimas Religiones, quasi in portum confugerunt, tanto Euangelicæ perfectionis desiderio atque amore inflāmati, sic in orandi, sui que vincendi studio exercitati, vt nouitiorum magistri, ad illos sua sponte incitatos atque currentes confirmandos, fræno potius, quam calcaribus indigeant. Neque tamen adhuc perspicitur, quam latè pateant harū scholarum.

larum fructus; efferent se aliquando, & per omnes partes breui se latius fundent, ac tunc demum intelligent homines, quid boni ijs in scholis lateat, cum hæc semina adoleuerint: & sanctissimos Episcopos Ecclesiæ Dei, optimos atque sapientissimos Governatores Christianæ Reipublicæ suppeditabunt.

Dicat aliquis, Vnde iste tantus & tam eximius ex scholis vestræ Societatis fructus? Nonne alijs etiam in scholis, præceptores sunt modesti, probi, eruditi, vigilantes & strenuè suo fungentes munere? sunt sanè permulti; non inficior; sed tamen egregij huius atq; vberioris fructus, quem scholæ Societatis præ cæteris afferunt, multæ sunt causæ. Quarum prima est ac præcipua, Dei voluntas, quæ vt Societatem ad hoc opus elegit, ita gratia sua illam prosequitur, vt munus quod eius indutu suscepit, laudabiliter expleat. Deinde etiam alia sunt, quæ huc conducunt. Nam vt discipuli in virtute proficiant, ea adhibentur à nostris, quibus virtus ipsa generatur, conseruatur, augefcit. Ea sunt, Matutina oratio, ad petendum à Deo gratiam, ne in peccatum labare: oratio etiam Vespertina,

rina, diligensque commemoratio eorum quæ eo die cogitaueris, dixeris, feceris, ut culpas quas admiseris, dolore ac fletu diluas: quotidiana, attenta, ac deuota Missæ auditio: frequens atque humiles peccatorum confessio apud Sacerdotem: & si per ætatem liceat, & magna suadeat deuotio, & confessarij etiam consilium accedat, reuerens Domini nostri Iesu Christi corporis & pia susceptio: rudimētorum Christianæ fidei traditio atque explicatio, quibus ad bene beateque viuendum, pueri animentur atque accendantur. Magna præterea cura adhibetur, cum omnibus puerorum vitijs inuestigandis, cognoscendis, emendandis, tum verò ijs præcipuè, quæ illi ætati insita & ingenua quodammodò sunt. Ad quæ euellenda atque extirpanda, syndici, quasi communis boni defensores ac patroni creantur, decurionesque curiosi, pueris in decurias distributis, præficiuntur: qui mores singulorum diligenter obseruent, & si quid perperam à quocumque dictum, factumve sit, deferant ad præceptores. Adde honoris gradus, quibus qui virtute modestiaque magis excellunt, cæteris anteferuntur, & tanquam in medio ponuntur in exemplum.

plum. Sodalitates præterea constituitur, in quas admittitur atque cooptatur nemo nisi studiosus atque probatus, idque magno delectu. His autem cum congregatur, virtutum omnium proponuntur exempla, mutuoque leuiuant, & ad omnem probitatis laudem impellunt. Suntque sua singulis distributa munia, onera, officia, quibus obcundis implicantur: & in hac exercitatione, tanquam in vmbra meditantur quodammodo ea, quæ ætate iam confirmata, postea in Repub. præstaturisunt. Illud præterea cauetur diligentissime, ne quem librum discipuli legant, quantumuis eruditum atque elegantem, quæ illibatam puerorum castitatem, atque animorum integritatem possit corrumpere. Ex lectione enim leuium & turpium amorem turpificatus animus, earum rerum quas legit, sensim affectu tingitur, & libidine tandem incensus, ea incipit appetere, quæ antea nesciebat. Quamobrem sanctissimi quique atque grauissimi viri, libellos omnes de amoribus, de leuitate, atque corruptione morum, tanquam inimicos virtuti, & perniciem, pestemque adolescentiæ detestantur, & à Rebus publicis bene constitutis arcent.

rent, eorumque usu pueris interdici-
serpit enim venenum contagione, &
blande potū vi sua enecat hominem.
Quod cum Societas nostra animad-
uerteret, videretque nonnullorum au-
ctorum libros, ad fingendam polien-
damque linguam propter summam e-
legantiam esse aptissimos, propter
lasciviam autem cum elegantia con-
iunctam moribus esse perniciosos: de-
dit operam, fecitque prudentissimè, ut
libros illos castigaret; & amputatis ijs
quæ moribus perniciofa videbantur,
ea retineret, quæ linguam acueratque
expolire possēt. Hisce igitur rationib;
maximè verò, optimo vitæ exemplo,
quod præceptores nostri tanquā Deo
penitus dicati homines, ipsis præbere
student, puerorum finguntur animi,
& ad sanctissimam disciplinam con-
formantur. Et hæc quidem ad mores
formandos: ad eruditionem verò au-
gendā, nō desunt alia etiā adiuventa
doctrinæ. Ex quo plus nostris in scho-
lis videmus breui tempore pueros
proficere, maioresque in literis pro-
gressus facere, quàm longo tempore
in alijs; idque accidere, tum propter
modum quo utuntur, tum propter
magistrorum assiduitatē ac vigilantiā.
Nam

Nam alibi, vnus fermè magister multos ordines ducit, & discipulis infimis, mediocribus, summis, suam operam simul impendit, quibus singulis satisfacere vix potest. At verò in Societate distinctos habemus discipulos, & in suas Classes Ordinesque diuisos, singulisque Classibus, singuli præceptores præficiuntur. Nam tametsi non omnia Collegia sint æqualia, sed in nonnullis plures, in alijs pauciores sunt præceptores: in quibusdam maiores scientiæ traduntur, in alijs minores tantum: in alijs omnes disciplinæ, in nonnullis aliqua explicantur, pro cuiusque Collegij institutione & copia, vt dictum est: tamen omnia fermè Collegia, tres minimum habent Græmatices præceptores ad erudiendam iuuentutem, alia etiam quinque, alia verò plures. Et quoniam hæc cura laboriosa, pro Christi tantum amore suscipitur, in illumque omnia nostrorū studia in instituen dis pueris, laboresque referuntur: multa excogitantur, multæque exercitationes adhibentur, ad illorum animos magis etiam excitandos, disputationes videlicet assiduæ, contentiones ingeniorum varia, præmia ijs proposita qui cæteris præstant, & in-

& ingenij atque industriæ laude antecellunt. Hæ enim prærogatiuæ & virtutis quasi testimonia, magnopere commouent scholasticorum animos, & vel dormientes excitant, vel excitatos & sua sponte currentes incitant magis, atque impellunt. Nam vt pœna & ignominia, quasi fræno quodam à malo coercent: ita honos, lausque ad decus virtutis & gloriam mirabiliter accendunt. Verissimeque ait Cicero: *Ho* *Lib. Tus.*
 nos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria, iacentque ea semper quæ apud quosque improbantur. Et poëta quidam: laudataque virtus Crescit, & immensum gloria calcar habet. Et Quintilianus noster exercitatus *Lib. 1. c. 2.*
 tissimus ac peritissimus pueros erudiendi magister, magnam vim ad acendum alendumque, iuuentutem hæc honoraria (vt ita dicamus) præmia habere docet. Pueri enim non ratione (que illi ætati infirma adhuc est atque imbecilla) sed affectibus plerumque feruntur. Et ambitio ipsa, atque immoderatus honoris appetitus, quamuis in vitio sit, in virtutem tamen interdum ducit: multaque facinorosa & fœda conuitantur, quòd illis sit turpitudine coniuncta, multa præclare fiunt, quòd honori

nori atque laudi futura sint. Atque hæc quidem potissimæ sunt causæ, & magistrorum imprimis cura, studium, opera, quamobrem tantus ex nostris scholis, quantum videmus, fructus colligitur. Nam quod præceptores nostri molestiis multis carent, & negotiis, sollicitudinibusque familiæ alendæ, quibus irretiti sunt alij, ipsi liberi sunt, plus temporis in hac puerorum institutione ponunt, & in illam sæculi vinculis expediti, toto (vt dicitur) pectore incumbunt. Prosequitur autem Dominus gratia sua nostrorum conatus pro ipsius gloria susceptos: & qui dedit velle, dat & perficere. Ipse enim fons est, ex quo omne datum optimū, ac donum perfectum deriuatur: cui maximè, imò soli, fructus omnis qui ex scholis nostris proficiscitur, tanquam bonorum omnium auctori, tribuendus est. Qui etiam pro sua benignitate granissimos Patres, & in Societate nostra peregregios ita permouit, & rei magnitudine atque vtilitate incendit aliquando, vt in hac pueros docendi, instituendiq; palæstra, se diu exercerent, & operam suam atque industriam optimè hac vna in re positam esse existimarent. Quos imitati
sunt

sunt alij etiam Patres graues, ingenio-
si, eruditi, & ad quæuis maiora mune-
ra habiles, qui cum hoc docendi genus
degustassent, rem non vulgi trutina,
sed prudentium statera ponderantes,
elegerunt, petiuerunt, impetrauerunt
à superioribus, magnique beneficij lo-
co duxerunt, in hac exercitatione vitæ
omnem traducere, & in ea consene-
scere, quod videlicet sperarent, vberio-
res ex ea fructus se posse colligere ad
Dei gloriam, quam ex quouis alio So-
cietatis ministerio, quamuis præstati,
specioso, præclaro. Magnam nimirum
vim amor Dei habet, in omnes partes
versat agitq; animum eius, quem verè
fortiterq; possidet: & ita luce sua com-
plet, atq; ijs facibus incēdit, vt omnia
tanquam stercora arbitretur, vt Chri-
stum lucrifaciat: & quicquid in mūdo
nobis blanditur, quicquid vsquam est
vel autoritatis, vel honoris, & gloriæ,
id totum pro nihilo ducat, vt vel mi-
nima re Deo placere, & eius nomen
amplificare possit. Docet hoc suo nos
exemplo B. Gregorius Nazianzenus
cognomento Theolog⁹, quo Doctore
D. Hieronymus sacras literas didicisse
gloriat. Qui cū Apostata Iulianus o-
mnium Philosophorū, Oratorū, atq;
Poëtarum.

*In eius
vita à.*

*Greg.
presbytero
& Ni-
ceph. Cali-
sto.
Lib. 10.
c. 25.*

*Lib. 2.
num. 6.*

Poëtarum lectione Christianis interdixisset, ne eloquentia, verborumque elegantia nostris deesset, animuxi ad scribendum versus omnis generis apulit, comœdiasque ac tragœdias de rebus honestissimis, & ad mores rectè instituendos aptissimas edidit, tanta gravitate, ornatu, atque elegantia, ut Christiani pueri nihil amplius desiderarent, neque prophanos autores requirerent. Atque hoc idem fit etiam illustrius, Gregorij Magni Summi Pontificis, & Sanctissimi Doctoris exemplo, de quo Ioannes Diaconus memoriæ prodidit, illum ad instaurandum cantum Ecclesiasticum, & animos hominum ex cantu ad pietatem magis excitandum, ædes duas Romæ ædificasse, ad D. Petrum alteram, alteram ad D. Ioannem Lateranensem, in quibus pueros cætus cantabant. Intererat autem canentibus ipse Summus Pontifex, ac veluti præsi debat, flagellumque manu tenens errantes pueros corrigebat, magna autoritate atque gravitate. Addit autem Ioannes Diaconus, suo adhuc tempore extitisse domum illam ad D. Ioannem, quam Gregorius ædificarat, & in ea lectulum ostendi solitum, in quo beatissimus Pontifex

fex cātillans iacebat, flagellum item,
& Antiphonarum librum, quibus ute-
batur. Quem igitur non summopere
commoueat hoc tam rarum atque in-
auditum diuini amoris exemplum?
Quem non admiratione afficiat? Quæ
enim vel grauitas, vel personæ digni-
tas, Pontificis Maximi maiestati equa-
lis? Vbi nam vel occupationes plures,
quàm in summo Pontificatu? vel ne-
gotia grauiora? omnia tamen Dei a-
mor vincebat. An minus fortasse Rei-
pub. interest, pueros bonis moribus,
ac literis imbui, quàm modulis insti-
tuti? An Deo gratiores sunt concentus
musici, quam animi moderati, pieta-
teque flagrâtes? & suauior vocum mo-
dulatio, quàm laudabilium morum
harmonia? Haud ita. Maior enim &
melior actionum, quàm sonorum cō-
centus est. Per charitatem quippe, vi-
taq; sanctitatem homo viuū Dei tem-
plum efficitur: Musica verò, Deus in vi-
sibili templo laudatur. Neq; minorem
sanè adfert admirationem, quod bea-
tus Hieronymus in epistola illa (cuius
supra mentionem fecimus) ad Lætam
de filia educatione scribit. Nam hor-
tans Lætam, vt filiam Paulam Roma
Bethlehem vsq; ad Eustochium, ami-
tam,

tam, & Paulam auiam mittat, à quibus
 ab infantia ad sanctitatem omneque
 genus virtutis educaretur: tandem hæc
 verba subiecit: Ipse si Paulam miseris,
 & magistrum, & nutricium spondeo,
 gestabo humeris, balbucientia senex
 verba formabo: multo gloriosior
 mundi Philosopho, qui non Regem
 Macedonum Babylonio periturum
 veneno, sed ancillam & spōsam Chri-
 sti erudiam, regnis cælestibus inferen-
 dam. Haestenus ille. Quid hoc exemplo
 admirabilius? Quid fortius? Quid san-
 ctius? Nam si Diuus Hieronymus vni-
 uersæ lumen atque ornamentum Ec-
 clesiae, ad quem tanquam ad oraculū,
 ex omnibus fermè orbis terrarum par-
 tibus, Doctores, Episcopi, ipsi deniq;
 summi Pontifices quæstiones suas ex-
 plicandas deferrebāt, infantulæ se ma-
 gistrum & nutricium pollicetur; si
 summa sua grauitate, ætate, autorita-
 te, sapientia indignum non ducit, in-
 fantulam gestare humeris, & balbuti-
 entia verba formare, immò verò vti-
 lius & gloriosius operam suam sepo-
 siturū arbitratur in puellulæ educatio-
 ne, quàm posuit Aristoteles in Alexā-
 dri Macedonum Regis institutione:
 quis erit tā rerū rudis atq; imperitus,
 qui

qui hominibus religiosis, & Deo in perpetuum consecratis indignum putet, eos pueros erudire, qui Concionatores, Canonici, Parochi, Episcopi, Rerumpublicarum gubernatores futuri sunt? Quandoquidem certissimum est, hæc omnia officiorum munera obituros aliquando, qui nunc pueri scholas frequentant, eosque in senectute tales se exhibituros, quales fuerint in adolescentia. Sed ut finem dicendi faciam, hæc sunt potissimum causæ, quam obrem Societas nostra ludum aperit, & collegia instituit.

In ijs autem Collegijs nullum omnino à discipulis stipendium accipiunt præceptores, sed gratis & absque villa mercede docent: quod in reliquis etiam Societatis sit ministerijs, quemadmodum dictum est. Viuunt autem non ex quotidianis eleëmofynis (hoc enim proprium est domorum professorum) sed ex redditibus. Nam ut scholastici vni sapientiæ studio diligentius nauent operam, & præceptores in puerorum eruditionem strenuè incumbant, alijs molestijs siut expediti necesse est, maximeque earum conquirendarum rerum solitudine, sine quibus vita transigi non potest. Ne à
viciu,

Lib. 3.
c. 22.

victu, videlicet, ac vestitu pendeant, & in sui alendi curas distracti, à docendi cursu, & laboriosa contentione retardentur. Friget enim sapientiæ studium in summa mendicitate, & minor alios instituendi cura, maiori viuendi cura plerumque obruitur. Reditus porrò huiusmodi Collegiorum Fundatores constituunt, alijque homines liberales ac benefici, qui rectè suas facultates collocare se putant, ijs Dei ministeris alendis, qui eius gloriam amplificaturi, & pro sua virili, in rem maximè vtilem labores suos collaturi sunt. Et meritò quidem. Omnes enim eleemosynæ nostræ Deum spectare debent, eiusque maiorem gloriam intueri: maior autem Dei gloria in animarum quàm in corporum salute videtur posita. Ex quo eleemosynæ eæ quæ ad eos Dei ministros procreandos, sustentandosque referuntur, qui se totos proximorum utilitatibus ex instituto dedicarunt, & salutem animarum procurant, gratiores Deo proculdubio sunt, ijs quibus corporum tantum necessitati, atque indigentia subuenitur. Pertinet etiam ad omnes fructus hic, vniuersamque Rempubicam complectitur, & ideo priuatis

com.

commodis est preferendus: præsertim
cū solidior ac certior sit. Præcidantur
enim (vt diximus) morborum radices
hac puerorum institutione, & mala
antequam eueniant præcauentur: id-
que nunc quidem propter nostrorum
temporum calamitates, si vnquam
aliàs, summopere certè est necessari-
um. Quod cum viri multi præstanti
prudencia, copijs, opibusque abun-
dantes, & Dei gloriæ cupidi sapienter
animaduertent, ad Collegia Socie-
tati exædificanda, stabiliendaque ani-
mum adiecerunt. Collegium Roma-
num, quod primum locum non tem-
pore, sed dignitate atque vtilitate in-
ter vniuersæ nostræ Societatis Colle-
gia obtinet, Beatissimus Roman^o Pon-
tifex Gregorius x i i i. summa bene-
uolentia, atque liberalitate fundauit.
Atque alterum in Iaponnensi insula à
nobis remotissima inchoauit. Tanto
enim Catholicæ Religionis conser-
uandæ atque amplificandæ studio in-
census sanctissimus hic Pontifex fuit,
vt in omnibus penè Prouincijs hæ-
resi contaminatis, seminaria passim
ædificauerit, ad retinendam vel resti-
tuendam fidei Catholicæ integra-
tatem. Et vt illam etiam longè lateque
propa-

T

propa-

propagaret, & in regiones disjunctif-
simas diffunderet, idem præstitit in Ia-
pone, ad alendos atque instituendos
Iaponios adolescentes, ad Christi fi-
dem nuper conuersos. Societati præ-
terea nostræ Collegium instituit, ut
nostri operarij, qui ad messem illam
copiosissimam & iam maturam & al-
belcentem demerendam profiscun-
tur, sine sumptu illorum apud quos po-
nunt Euangelium, uiuant, & alios Ia-
ponios in Societatem ingressos habe-
ant successores. Quod quidem præcla-
rum inceptum S.D.N. Xystus Quin-
tus benignissimè prosecutus est, & Gre-
gorij (cui ipse successit) beneficentiam
sua liberalitate cumulauit, & perpetu-
is redditibus stabiliiuit, Iaponiosque
Oratores (de quibus supra mentio-
nem fecimus) amplissimis muneribus
atque honoribus auxit & ornauit:
eosque Sedis Apostolicæ & tantæ
urbis religionis, maiestatis, magnifi-
centiæ admiratione affectos, lætos in
patriam alacresque dimisit. Laureta-
num item Collegium atque Auinio-
nense, duo alij Pontifices Maximi in-
stituerunt. Panormitanum verò Ca-
rolus v. Imperator Viennense, Pra-
gense, atque Oenipontanum eius Ger-
manu

manus fratet. Ferdinandus item Imperator. Conimbricense, Goense, Vlyssiponense, Eborense, & in insulis Matera & Tercera (quas vocant) in India etiam, Iapone, Brassilia, Ioannes Tertius, Sebastianus, & Henricus Lusitanæ Reges, multa alia, nō minori pietate quā magnificentia Societati Collegia fundarunt. Stephanus Battorius, Poloniæ Rex, Claudiopolitanum in Transyluania Collegium, Rigense in Liuonia, Poloscense in Moscouiæ finibus nostris crexit; Hallēse Magdalena Ferdinandi Imperatoris filia; Greciense Carolus Archidux Austriæ, eius frater; Ingolstadiense, & Monachiense Bauariæ Dux Albertus; Ciameri (quæ ciuitas Allobrogum caput est) & Taurini (quæ sedes est principibus Pedemontanis) Philibertus Princeps & Sabaudia Dux; Florentiæ verò, ac Ferrariæ, & Mantuæ, & Parmæ, & Niuernij, & Guisij, & Arci Duces, suis in ditionibus Collegia constituerunt: alijque permulti Principes sæculares idem præstiterunt. Et vt ad Ecclesiasticos veniamus, Alexander Farnesius, S. R. E. Cardinalis, Monteregali in Sicilia, Otho Trusses Card. Episcopus Augustanus, Dilingæ in

Germania; Card. Turnonensis, Tur-
 noni in Gallia; Card. Carolus Loto-
 ringus, Ponte Moſſonij in Loto-
 ringia; Card. Oſius, Bransbergæ in Polo-
 nia; Mediolani Carolus Boromeus,
 Card. & Archiepiſcopus Mediolanen-
 ſis; Fuluius Corneus Card. Peruſiæ,
 & nouiſſimè Gaſpar Quiroga Card.
 & Archiepiſcopus Toletanus, Toleti,
 ac Talabricæ; Maguntiaè verò, & Tre-
 ueris, illarum ciuitatum Archiepi-
 ſcopi, qui iſdem ſacri imperij ſunt E-
 lectores, Collegia noſtris ædifica-
 runt. Et in Hiſpania Petrus Guerrer-
 us Archiepiſcopus Granatenſis, Gra-
 natae: & Franciſcus Blancus Archie-
 piſcopus Compoſtellanus, Com-
 poſtellaè: & item Malacæ, vbi prius
 fuerat Epicoſopus: Murcianum item,
 Placentinum, Legionenſe, illarum
 ciuitatum fundarunt Epicoſopi. Omit-
 to reliquos breuitatis cauſa. Quin
 ciuitates nonnullæ publicè ſuis ipſæ
 ſumptibus in commune Collegia
 fundarunt, qualia plæraque ſunt quæ
 habemus in Sicilia. Neque pauca vel
 exilia ſunt, quæ à priuaris quidem
 hominibus, ſed familiæ ſplendore, o-
 pibus ac pietate nobiliſſimis fundata
 habemus Collegia. Eiuſmodi eſt Col-
 legium

legium Complutense, quod D. Maria Mendotia Mondejaris Marchionis filia, pietate etiam ac religione quàm sanguine illustrior, insigni Societatis nostræ, & Complutensis Academiæ beneficio fundavit. Barcinonense item, quod perpetuis redditibus firmavit D. Maria Manrique de Lara, Naiaræ Ducis filia, tum generis nobilitate, tum eximiæ virtutis, atque integerrimæ vitæ exemplo clarissima. Collegium etiam Villagarziæ, quod D. Magdalena Vlloa, Ludouici Quixadæ, viri belli pacisque artibus spectatissimi, eius oppidi domini coniunx, præstandi liberalitate à fundamentis ædificauit. Neque verò hoc vno collegio satis suæ pietati se fecisse arbitrata, alterum etiam in vrbē Ouetensi adiecit: vt ipsa facultates suas (quas habet copiosas) in Dei gloria amplificanda consumeret, & ex Ouetensi illo Collegio, doctrinæ Christianæ splendor se latius funderet, & ad aspera atq; inculta illius regionis loca penetraret. In hoc etiam numero ponitur Collegiū Villaretanum à Ioanne Pacheco, viro egregia in Deum religione excellentique prudentia, erectum atque ædificatum. Alijque permulti sunt Collegiorum

rum nostrorum Fundatores, ex pietate & præclaro de re Christiana benemerendi studio nobiles : sed non omnia sigillatim persequenda sunt, ne nimium crescat oratio. Porrò autem quamvis Collegiorum Fundatores à Deo potissimum suæ benignitatis ac beneficentiæ præmia expectent, Societas tamen quibuscumque potest rebus ostendit, quam gratum habeat hoc quod à Fundatoribus accepit beneficium. Itaque illis gratificari, obsequi, atque satisfacere studet quàm maxime potest, & accepti beneficii memoriam in perpetuum conservare. Illos meritorum omnium suorum participes facit, plurimas Missas hebdomadibus, mensibus, atque annis singulis, pro ipsis constituit. Quo verò tempore Collegij possessio traditur, tria per univèrsam Societatem, quàm longè lateque diffusa est, singuli Sacerdotes Missarum sacrificia pro Fundatore offerunt Deo, tria item simul atque illum è vita excessisse cognitum est : quo ipso tempore qui Sacerdotes non sunt, preces certas stasque persolvunt, ac Deum pro illo deprecantur. Aliaque sunt præscripta diligenter (& magna, ut par est, religione servantur) ad me.

ad memoriam accepti beneficij declarandam, & grati animi pietatem. Quã obrem omnes qui in hac Societate versantur, fundatoribus deprecatores apud Deum sunt. Quorũ preces, quòd Deo in perpetuum sunt consecrati, proba que vitæ ac famæ, verisimile est plus promereri apud Deum, magis quẽ esse ad impetrandum efficaces, quàm aliorum qui eiusmodi non sunt. Adde quod Societas ab alijs est Missarum obligationibus libera, utpote quæ eleemosynas nullas accipit ad Missas celebrandas: atque ideo fit, ut solutior sit & ditior quodam modo, atque locupletior, pluraque in bonis habens, quæ in fundatorum, atque hominum de se benemeritorum usum conferre possit. Multa ergo eis tribuit, propter eã quòd multa se eis debere agnoscit, & multa habet unde referat gratiam. Quod quanquam ita est, optimè scit tamen, fundatores suos non ea maxime causa moveri ad fundanda Collegia, quod gratam se illis atque accepti beneficij memorem Societas præbeat: sed quòd planè intelligunt, accuratam puerorum institutionem apprimè esse necessariam, magnosque ex ea fructus in Dei Ecclesiã redũdare. Et i-

circo hūc docendi laborem acceptum esse Deo Optimo Maximo, à quo ipsi integram suæ benignitatis, plenamq; mercedem expectant.

VITÆ IGNA- TII LOIOLÆ.

LIBER QVARTVS.

ABDICARE SE GENERALA-
*tu conantem Ignatium, Socij
prohibent.*

CAPVT PRIMVM.

Onfirmata igitur à Iu-
lio III. Pontifice Maxi-
mo rursus Societate,
& ipso rerum successu
firmius stabilita, anno
1550. primarios omnes
Patres, qui commodo Societatis veni-
re poterant, Romam Ignatius ex vari-
js prouincijs ad se conuocauit: quibus
in vnum congregatis, epistolam ma-
nu sua Hispanicè scriptam, in hæc ver-
ba misit.

*Carissimis in Domino Fratribus So-
cietatis Iesu, Salutem.*

Quod mihi de officij mei ratione, sine
perturbatione vlla interiori aut exte-
riori